

Seria bestsellerowych repetytoriów

ORTOGRAFIA

TABLICE SZKOLNE

gzegzółka

TWÓJ DOMOWY NAUCZYCIEL

Mariola Rokicka

ORTOGRAFIA

TABLICE SZKOLNE

OLDSCHOOL

• STARA DOBRASZKOŁA •

Ilustracje: **Magdalena Wójcik**

Projekt makiety i opracowanie graficzne: **Kaja Mikoszevska**

Projekt okładki: **Klara Pereptyś-Pająk**

Zdjęcie na okładce : © **jirkaejc/123rf.com**

Korekta: **Marek Kowalik**

Producent wydawniczy i redaktor serii: **Marek Jannasz**

© Copyright by Wydawnictwo Lingo sp. j., Warszawa 2019

Serii OldSchool i Cel-matura szukaj też na:

www.egzamin.guru

ISBN: 978-83-7892-656-6

ISBN wydania elektronicznego: 978-83-7892-680-1

Skład i łamanie: Kaja Mikoszevska

Wstęp

Drodzy Uczniowie!

Przygotowaliśmy dla Was pomoc z ortografii języka polskiego w formie wygodnych i przejrzystych tablic. Znajdziecie tu wszystkie istotne zagadnienia w pigułce, dzięki czemu będziecie mogli przypomnieć sobie najważniejsze zasady ortograficzne, a także zrobić szybką powtórkę przed klasówką czy sprawdzianem. W książce zamieściliśmy również pomocne podpowiedzi na to, jak w sprytny sposób zapamiętać reguły pisowni.

Zależało nam na tym, aby nauka z naszej książki była nie tylko pożyteczna, ale także przyjemna – zadaliśmy zarówno o dobór tematów, jak i o nowoczesny układ graficzny z ilustracjami.

Wierzymy, że **Tablice szkolne** z serii OldSchool przydadzą się Wam na każdym etapie nauki i że dzięki nim zasady polskiej ortografii nie będą miały przed Wami tajemnic.

Z życzeniami powodzenia
autorzy i redaktorzy Lingo

Spis treści**Pisownia wyrazów z „ó”** _____ **11**Zasady pisowni **ó**Uwagi do zasad pisowni **ó**Zestawienie wyrazów z **ó****Pisownia wyrazów z „u”** _____ **16**Zasady pisowni **u**Uwagi do zasad pisowni **u**Zestawienie wyrazów z **u****Pisownia wyrazów z „rz”** _____ **21**Zasady pisowni **rz**Uwagi do zasad pisowni **rz**Zestawienie wyrazów z **rz****Pisownia wyrazów z „ż”** _____ **27**Zasady pisowni **ż**Zestawienie wyrazów z **ż****Pisownia wyrazów z „ch”** _____ **30**Zasady pisowni **ch**Uwagi do zasad pisowni **ch**Zestawienie wyrazów z **ch****Pisownia wyrazów z „h”** _____ **33**Zasady pisowni **h**Zestawienie wyrazów z **h****Zasady użycia wielkiej litery** _____ **36**

Pisownia wielką literą

Uwagi do zasad użycia wielkiej litery

Zasady użycia małej litery _____	46
Pisownia małą literą	
Uwagi do zasad użycia małej litery	
Pisownia wyrazów z „ą”, „ę” _____	58
Zasady pisowni wyrazów z ą, ę	
Zasady pisowni wyrazów z ą	
Zasady pisowni wyrazów z ę	
Uwaga do zasad pisowni ę	
Zestawienie wyrazów z ą, ę	
Pisownia wyrazów z „om”, „em”, „on”, „en” _____	65
Zasady pisowni wyrazów z om, em, on, en	
Zestawienie wyrazów z om, en	
Zasady łącznej pisowni przeczenia „nie” _____	68
Łączna pisownia nie	
Uwagi do zasad łącznej pisowni przeczenia nie	
Zestawienie wyrazów	
Zasady rozłącznej pisowni przeczenia „nie” _____	73
Rozłączna pisownia nie	
Uwagi do zasad rozłącznej pisowni przeczenia nie	
Zestawienie wyrazów	
Zasady łącznej pisowni cząstki „by” _____	79
Łączna pisownia by	
Uwagi do zasad łącznej pisowni by	
Zasady rozłącznej pisowni cząstki „by” _____	80
Rozłączna pisownia by	
Uwagi do zasad rozłącznej pisowni cząstki by	

Zasady pisowni „-że, -ź” oraz „niech” i „no” _____ **82**

Pisownia **-że, -ź** oraz **niech** i **no**

Uwaga do pisowni **-że, -ź** oraz **niech** i **no**

Pisownia „j” i „i” _____ **83**

Zasady pisowni **j i** po spółgłoskach

Uwaga do zasad pisowni **j i** po spółgłoskach

Zasady pisowni zakończenia **-ji, -ii, -i**

Uwaga do zasad pisowni zakończenia **-ji, -ii, -i**

Zestawienia wyrazów

Pisownia wyrazów z utratą dźwięczności _____ **92**

Zasada pisowni spółgłosek na końcu wyrazu

Zasada pisowni spółgłosek wewnątrz wyrazu

Uwaga do zasady pisowni spółgłosek wewnątrz wyrazu

Zestawienia wyrazów z utratą dźwięczności

Pisownia wyrazów zyskujących dźwięczność _____ **96**

Zasada pisowni spółgłosek wewnątrz wyrazu

Pisownia początkowej cząstki „z-” („z-”, „s-”, „ś-”) _____ **97**

Zasady pisowni początkowej cząstki **z-** przez literę **z-**

Zasady pisowni początkowej cząstki **z-** przez literę **s-**

Zasady pisowni początkowej cząstki **z-** przez literę **ś-**

**Pisownia początkowej cząstki „wz-”
(„wz-”, „wez-”, „ws-”, „wes-”)** _____ **99**

Zasady pisowni początkowej cząstki **wz-** (**wz-**, **wez-**, **ws-**, **wes-**)

**Pisownia innych początkowych cząstek
zakończonych na spółgłoskę** _____ **100**

Zasady pisowni innych początkowych cząstek zakończonych na spółgłoskę

Pisownia przymiotników zakończonych na „-ski” _____ 101

Zasady pisowni przymiotników zakończonych na **-ski**

Uwaga do zasad pisowni przymiotników zakończonych na **-ski**

Pisownia przymiotników zakończonych na „-cki”, „-dzki” __ 103

Zasada pisowni zakończenia **-cki**

Zasada pisowni zakończenia **-dzki**

Pisownia rzeczowników zakończonych na „-stwo” _____ 105

Zasady pisowni rzeczowników zakończonych na **-stwo**

Uwaga do zasad pisowni rzeczowników zakończonych na **-stwo**

**Pisownia rzeczowników zakończonych
na „-ctwo”, „-dztwo” _____ 110**

Zasada pisowni zakończenia **-ctwo**

Zasada pisowni zakończenia **-dztwo**

Uwaga do zasad pisowni rzeczowników zakończonych na **-ctwo, -dztwo**

Pisownia bezokoliczników zakończonych na „-ść”, „-źć” __ 112

Zasada pisowni bezokoliczników zakończonych na **-ść**

Zasada pisowni bezokoliczników zakończonych na **-źć**

Pisownia zakończeń „-azmie”, „-izmie”, „-yzmie” _____ 113

Zasada pisowni zakończeń **-azmie, -izmie, -yzmie**

Uwaga do zasady pisowni zakończeń **-azmie, -izmie, -yzmie**

Pisownia zakończeń „-łszy” i „-wszy” _____ 114

Zasada pisowni zakończeń **-łszy i -wszy**

Pisownia wyrażen przyimkowych _____ 115

Zasada pisowni wyrażen przyimkowych, czyli połączenia przyimka z inną częścią mowy

Uwaga do zasady pisowni wyrażen przyimkowych

Pisownia wyrażeń zaimkowych _____ **117**

Zasada pisowni wyrażeń zaimkowych, czyli połączenia zaimka z inną częścią mowy

Uwaga do zasady pisowni wyrażeń zaimkowych

Pisownia przyimków złożonych _____ **118**

Zasady pisowni przyimków złożonych

Pisownia wyrazów typu „dobranoc” i „jeżozwierz” _____ **119**

Zasada pisowni wyrazów typu **dobranoc**

Uwaga do zasady pisowni wyrazów typu **dobranoc**

Zasada pisowni wyrazów typu **jeżozwierz**

Pisownia połączeń wyrazowych typu „czarna jagoda” _____ **121**

Zasada pisowni połączeń wyrazowych typu **czarna jagoda**

Pisownia dwuczłonowych przymiotników _____ **122**

Zasady pisowni dwuczłonowych przymiotników

Uwagi do zasad pisowni dwuczłonowych przymiotników

Pisownia dwuczłonowych rzeczowników _____ **125**

Zasada pisowni dwuczłonowych rzeczowników

Uwaga do zasady pisowni dwuczłonowych rzeczowników

Pisownia innych wyrazów z łącznikiem _____ **128**

Zasady pisowni innych wyrazów z łącznikiem

Uwaga do zasad pisowni innych wyrazów z łącznikiem

Pisownia liczebników _____ **132**

Zasady pisowni liczebników

Uwaga do zasad pisowni liczebników

Pisownia wyrazu „indziej” _____ **136**Zasada pisowni wyrazu **indziej****Pisownia skrótów** _____ **136**

Zasady pisowni skrótów pojedynczego wyrazu

Uwaga do zasad pisowni skrótów pojedynczego wyrazu

Zasady pisowni skrótów kilkuwyrazowego wyrażenia

Uwaga do zasady pisowni skrótów pojedynczego wyrazu i kilkuwyrazowego wyrażenia

Zasady pisowni skrótowców _____ **141**

Pisownia skrótowców

Uwaga do zasad pisowni skrótowców

Zasady dzielenia wyrazów _____ **146**

Dzielenie wyrazów

Uwagi do zasad dzielenia wyrazów

Pisownia wybranych nazw własnych _____ **151**

Zasady pisowni wybranych nazw własnych

Uwagi do zasad pisowni wybranych nazw własnych

Pisownia wyrazów z „ó”

Zasady pisowni ó

Ó piszemy, gdy w innych formach danego wyrazu lub w jego wyrazach pokrewnych wymienia się ono na **o**, **e** lub **a**.

przykład	jak zapamiętać
brzózka – brzoza zbiór – zbierać mówić – mawiać	<p>Ó zamknięte niczym jajo na o ludzie wymieniają.</p> <p>O, a, e – to się wie: na nie ó wymienia się.</p> <p>Przy ó zamkniętym masz przyjaciela – jest to okrągła jak ó morela, bo ó wymienisz, to już stwierdzone, na samogłoski do niej wrzucone.</p>

Ó piszemy w zakończeniach **-ów**, **-ówna**, **-ówka**.

przykład	jak zapamiętać
Ojców Zajęcówna wywiadówka	<p>Ó zamknięte zapisuj w słówkach z zakończeniem -ów, -ówna, -ówka.</p>

brzózka

Ó piszemy w pewnej liczbie wyrazów, w których jego pisownia uzasadniona jest historycznie. Wyrazy te trzeba zapamiętać.

przykład	jak zapamiętać
<p>chór, córka, czótno, dopóki, dopóty, góra, gżegżółka, jaskółka, Józef, kłodka, kłótnia, król, królik, krótki, który, mózg, ogół, ogórek, ołówek, oprócz, płótno, półka, późno, próba, próchno, próżny, przepiórka, równy, różga, róża, różny, skóra, sójka, szczególnie, tchórz, wiewiórka, wióry, włóczęga, włóczka, włócznia, wójt, wróbel, wróżka, źródło, żółtko, żółty, żółw</p>	<p><i>Królewskie córki, kłodki, ogórki, żółte wiewiórki, próchna i wiórki, róże na płótnie, królicze kłótnie, mózg, próba, sójka, z różgą jaskółka, wójt z wróżką w chórze, z włóczniami tchórze, Józka ołówek i kilka pótek, źródła i góry, włóczki i skóry, równy i różny, krótki i próżny, oprócz, ogólnie, póki, szczególnie – jeśli w tych słowach wpiszesz ó z kreską, z dyktanda zawsze wyjdiesz zwycięsko.</i></p>

Ó piszemy na początku tylko kilku wyrazów. Są to wyrazy pokrewne liczebnika **ósm**y, np. **ósemka**, i zaimka **ów** (tamten, ten konkretny), np. **ówczasnie**.

przykład	jak zapamiętać
ósemka ósm ów ówczesny ówczasnie ówdzie	<i>Z ó zamkniętym sprawa gładka: na początku bywa z rzadka, a na końcu, mili moi, nigdy takie ó nie stoi. Ów ówczasnie ósm był i się ówdzie szybko skrył.</i>

Uwagi do zasad pisowni ó

Mimo pozornej wymiany na **o**, **e** lub **a** w wielu zakończeniach piszemy **u**: **-uch**, **-uchna**, **-uchny**, **-unek**, **-unia**, **-unio**, **-usia**, **-us**, **-uszek**, **-uś**, **-utki** itp. Wyjątkiem jest wyraz **krótki**, w którym **ó** jest częścią nie przyrostka, tylko rdzenia (krót-ki).

przykład	jak zapamiętać
leniuch, córuchna, miluchny, pakunek, siostrunia, dziadunio, córusia, zgrywus, paluszek, wnuczuś, malutki	<i>Ó okrągłego jak jajo strusia nie pisz, gdzie -unek, -unia czy -usia. Chociaż wymienne na o, e, a, wiedz, że u zwykłe tam wskoczyć ma.</i>

Mimo pozornej wymiany na **o** przez **u** zapisujemy zakończenia form czasu teraźniejszego oraz trybu rozkazującego (**-uję, -ujesz, -uje, -ujemy, -ujecie, -ują, -uj, -ujmy, -ujcie**).

przykład	jak zapamiętać
maluję, malujesz, maluje, malujemy, malujecie, malują, maluj, malujcie, malujmy	-Uje się nie kreskuje, bo się dostaje dwóje.

Pomimo podobieństwa do wyrazów zakończonych na **-ówka** piszemy **-uwka** w tych wyrazach, w których **u** wchodzi w skład rdzenia i nie należy do przyrostka.

przykład	jak zapamiętać
okuw-ka (od okuw-ać) skuw-ka (od skuw-ać) wsuw-ka (od wsuw-ać) zakuw-ka (od zakuw-ać) zasuw-ka (od zasuw-ać)	Zna wyjątki mądra główka – są to wsuwka i zasuwka. Zapamiętaj też okuwkę, do niej dorzuć jeszcze skuwkę.

Ó nigdy nie występuje na końcu wyrazu.

przykład	jak zapamiętać
brak	Nigdy: przy deszczu, śniegu czy słońcu ó zamkniętego nie pisz na końcu. Zapamiętaj, to żadna ściema, ó zamkniętego na końcu nie ma.

Zestawienie wyrazów z ó

Wyrazy zawierające ó z kręgu tematycznego „Przyroda”.	
temat	przykłady
rośliny	borówka, bób, brzoźka, ogórek, róża, różanecznik
zwierzęta	bawół, bóbr, dziób, gżegżółka, jaskółka, kózka, królik, krówka, mól, mrówka, mrówkojad, mysikrólik, przepiórka, sójka, tchórz, tchórzofretka, wiewiórka, wół, wróbel, żółw
inne	góra, gwiazdozbiór, Kraków, mózg, mróz, Ojców, pagórek, parów, północ, półwysep, równik, równoleżnik, skóra, wąwóz, Wielki Wóz, wschód, wzgórze, zachód, zdrój, źródło

Wyrazy zawierające ó z kręgu tematycznego „Życie człowieka”.	
temat	przykłady
czynności i stany	dorównać, kłócić się, móc, mówić, odwrócić, pomóc, porównywać, próbować, próżnować, spóźniać się, tchórzyc, skrócić, wrócić, wróżyć, wskórać, współczuć, współodczuwać
dom	klódką, lodówka, łózko, mikrofalówka, nóż, pokój, półka, półkotapczan, próg, stół, wystrój, żarówka
odpoczynek	krzyżówka, łamigłówka, majówka, motorówka, ogród, ołówek, podróż, półkolonie, samochód, wędrówka, żaglówka

Wyrazy zawierające ó przydatne w opisie.	
wyrazy	przykłady
„łączniki”	który, oprócz, pośród, prócz, później, również, śród, wśród, wówczas, zarówno
do opisu przedmiotu	dół, krótki, mój, mnóstwo, niektóre, otówek, ósmy, płótno, poszczególne, pół, przód, róg, równoległy, równy, różnoraki, różnorodny, różny, różowy, siódmy, skórzany, spódnica, spróchniały, szczególny, szczegółowy, szósty, trójkątny, zróżnicowany, żółty
do opisu człowieka	córka, gruboskórny, kłótniwy, krój, król, małomówny, podkolanówki, próżny, skóra, spódnica, spóźnialski, strój, tchórzliwy, tęcza, twórca

Pisownia wyrazów z „u”

Zasady pisowni **u**

U piszemy w większości polskich wyrazów.	
przykład	jak zapamiętać
artykuł, but, cud, dużo, figura, guma, humor, jutro, kuć, luty, muzyka, muszla, nuda, porucznik, rudy, stukot, sznur, zupa, żur	U otwarte, <i>wiedz, kolego, częstsze jest od zamkniętego.</i>

U zawsze piszemy na końcu wyrazów.	
przykład	jak zapamiętać
domu, kakadu, kotu, menu, pomału, pośrodku, spokoju, stu, tu, w pokoju, wysokiemu	<i>Na końcu wyrazu u zwykle pisz od razu.</i>

U prawie zawsze piszemy na początku wyrazów.	
przykład	jak zapamiętać
ucho, ubytek, uderzenie, ukołysać, ulica, upadek, Urszula, urząd, usta, utrata, uwaga, użalać się	<i>U u zwykłego radosna mina, bo wyraz kończy i rozpoczyna.</i>

U piszemy w formach czasu teraźniejszego zakończonych na **-uję, -ujesz, -uje, -ujemy, -ujecie, -ują**, a także w formach trybu rozkazującego zakończonych na **-uj, -ujmy, -ujcie**.

przykład	jak zapamiętać
rysuję, rysujesz, rysuje, rysujemy, rysujecie, rysują, rysuj, rysujmy, rysujcie	U szeroko uśmiechnięte w -uję, -ujesz jest wetknięte.

U piszemy w wielu zakończeniach: **-uch, -uchna, -uchny, -ul, -ula, -ulo, -un, -unek, -unia, -unka, -unio, -uń, -usia, -us, -uszek, -uś, -uśki, -utki** itp. Wyrazy tak zakończone to głównie zdrobnienia, czyli słowa oznaczające pozytywny, czasem lekko pogardliwy stosunek do danego obiektu.

przykład	jak zapamiętać
maluch, matuchna, świeżuchny, tatul, mamula, dziadulo, opiekun, ratunek, córunia, tatunio, opiekunka, mamusia, nerwus, garnuszek, kotuś, maluśki, grubiotki	<i>Wykaz ten nie będzie krótki:</i> -unia, -unio, -uchna, -utki, -uch, -us, -usia, -uszek, -unek – przy dyktandzie na ratunek.

Uwagi do zasad pisowni **u**

Jedynie kilka wyrazów zaczyna się od **ó**.

przykład	jak zapamiętać
ósemka, ósmy, ów, ówczesny, ówczynie, ówdzie	Ó z kreską zaczyna tylko kilka słów: ósemka, ósmy, ówczynie, ów.

W wyrazach zakończonych na **-uch**, **-uchna**, **-uchny**, **-ul**, **-ula**, **-ulo**, **-un**, **-unek**, **-unia**, **-unka**, **-unio**, **-uń**, **-usia**, **-us**, **-uszek**, **-uś**, **-uśki**, **-utki** itp. wymiana na **o**, **e** lub **a** jest tylko pozorna i nie należy się nią kierować, ponieważ **u** jest tutaj stałą częścią przyrostków.

przykład	jak zapamiętać
cór-unia, mam-unia, siostr-unia garn-uszek, dzban-uszek, pal-uszek	<i>To nic, że się u wymienia. Zawsze zwykłe pisz w zdrobieniach.</i>

Niektóre formy rozkazników kończą się na **-ój**, **-ójmy**, **-ójcie**. Dotyczy to czasowników, które nie mają w czasie teraźniejszym lub przyszłym prostym zakończeń **-uję**, **-ujesz**, **-uje**, tylko **-oję**, **-oisz**, **-oi**.

przykład	jak zapamiętać
rysuję – rysuj, rysujmy, rysujcie, ale: sto ję – stój, stójmy, stójcie; pokro ję – pokrój, pokrójmy, pokrójcie	<i>W rozkaznikach u (ó) się dwoi: pruj, bo pruje, stój, bo stoi. U w rozkaznikach się już nie boję: zwykłe, gdzie -uję, z kreską, gdzie -oję.</i>

Zestawienie wyrazów z **u**

Wyrazy zawierające u z kręgu tematycznego „Przyroda”.	
temat	przykłady
rośliny	arbuz, brokuł, brukiew, brukselka, buk, bukszpan, bulwa, burak, cebula, cukinia, eukaliptus, gruszka, huba, jarmuż, juka, kaktus, kapusta, kukurydza, lubczyk, łupina, muchomor, opuncja, pietruszka, rukola, rzeżucha, trufła, truskawka

Wyrazy zawierające u z kręgu tematycznego „Przyroda”.	
temat	przykłady
zwierzęta	borsuk, jaszczurka, kakadu, kangur, kogut, krogulec, kruk, kukułka, kuna, kura, kuropatwa, mamut, mucha, muł, nutria, papuga, puchacz, skarabeusz, skorupiak, struś, szczur, tarantula, tukan, wilczur, żuk, żuraw
inne	Bruksela, brzuch, burza, busz, chmura, grudzień, gruczoł, huragan, Kolumbia, kręgosłup, Krzyż Południa, Luksemburg, luty, południe, południk, pustynia, puszcza, Rumunia, tajfun, tundra, wichura, wulkan, żuchwa

Wyrazy zawierające u z kręgu tematycznego „Życie człowieka”.	
temat	przykłady
czynności i stany	knuć, kuć, lubić, pruć, czuć, rzucać, snuć, tulić, trudzić się, ubiec, uchodzić, udawać, ufać, układać, ulegać, uważać
dom	akwarium, architektura, budynek, kuchenka, kuchnia, lustro, mur, perkusja, poduszka, pudełko, szufla, szuflada, ulica
odpoczynek	drużyna, humor, komputer, muzeum, muzyka, restauracja

Wyrazy zawierające u przydatne w wypracowaniach.	
temat	przykłady
„łączniki”	czemu, już
do opisu przedmiotu	automatyczny, brudny, brunatny, długi, długopis, duży, karykatura, kruchy, kulisty, naturalny, puszysty, ulubiony, ułożony, tu, tutaj, tuż, wybrzuszony, wzdłuż, zatytułowany, z boku, z przodu, z tyłu